

Bekir Topaloğlu, Prof.Dr.

1932'de (nüfus kaydına göre 1936) Trabzon Of'ta doğdu. İstanbul İmam-Hatip Okulu'ndan (1959) ve İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nden (1963) mezun oldu. Mezun olduğu enstitüye kelim asistanı olarak atandı (1971). Enstitülerin İlahiyat Fakültesi'ne dönüştürülmesinden sonra 1983 yılında doktor, 1986'da doçent, 1988'de İslam felsefesi ve 1993'te kelim alanında profesör unvanını aldı. 2002 yılında emekli oldu. *TDV İslam Ansiklopedisi*'ndeki görevini ve ilmi çalışmalarını sürdürürken 10 Mart 2016 tarihinde vefat etti.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 629

İSAM Yayınları 17

Klasik Eserler Dizisi 6

© Her hakkı mahfuzdur.

KİTÂBÜ't-TEVHİD – Açıklamalı Tercüme –

Ebû Mansûr el-Mâtürîdî

Tercüme: Bekir Topaloğlu

TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)

tarafından yayına hazırlanmıştır.

İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 38 Üsküdar/İstanbul

Tel. 0216. 474 08 50

www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Yayın yönetmeni M. Suat Mertoğlu

Yayın koordinasyon Erdal Cesar

Yayın editörü Mustafa Demiray

İmla İsa Kayaalp

Bibliyografya Abdülkadir Şenel

Tasarım Ender Boztürk (iç), Hasan Hüseyin Can (kapak)

Yayın takip Sema Doğan

Eserin bu baskısı

TDV İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM)

Erken Klasik Dönem Projesi

kapsamında yayınlanmıştır.

Proje koordinatörü Orhan Ençakar

Bu kitap

İSAM Yönetim Kurulu'nun 08.06.2012 tarihli ve

2012/13 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: Ağustos 2002

Onsekizinci Basım: Eylül 2022

ISBN 978-975-389-963-5

Basım, Yayın ve Dağıtım

TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.

Ostim OSB Mahallesi, 1256 Cadde, No: 11

Yenimahalle/Ankara

Tel. 0312. 354 91 31 (pbx) Faks. 0312. 354 91 32

bilgi@tdv.com.tr

Sertifika No. 48058

el-Mâtürîdî, Ebû Mansûr

Kitâbü't-tevhîd – açıklamalı tercüme – /Ebû Mansûr el-Mâtürîdî (trc. Bekir Topaloğlu). - 18. bs.

- İstanbul ; Ankara : İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) ; Türkiye Diyanet Vakfı, 2022.

771 s. ; 23,5 cm. - (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 629. İSAM Yayınları ; 17. Klasik Eserler Dizisi ; 6)

Dizin ve kaynakça var.

ISBN 978-975-389-963-5

İçindekiler

Kısaltmalar	11
Yeni Baskı Vesilesiyle	13
Önsöz	15

Ebû Mansûr el-Mâtürîdî

1. Hayatı	21
2. Siyasî ve İlmî Çevresi	25
3. İlmî Şahsiyeti	28
4. Eserleri	31
4.1. Kelâm ve Mezhepler Tarihi	31
4.2. Usûl-i Fıkıh	36
4.3. Tefsir ve Kur'an İlimleri	37
4.4. Mâtürîdî'ye Nispet Edilen Eserler	40

KİTÂBÜ't-TEVHÎD

[Dini Delile Dayanarak Bilmenin Gerekliliği]	49
[Nakil ile Aklın Dinin Tanınması İçin Esas Teşkil Etmesi]	51

[MUKADDİME: BİLGİ EDİNME YOLLARI]

[Bilgi Edinme Yolları]	57
[1. Duyuların İdraki]	58
[2. Haberler]	59

- [2.1. Mütevâtir Haber] 61
 [2.2. Haber-i Vâhid] 62
 [3. İstidlâl] 62
 [Bilgi Edinme Yollarını İnkâr Edenlere Başka Cevaplar] 67

BİRİNCİ BÖLÜM

[İLÂHİYYÂT KONULARI]

- [Âlemin Yaratılmışlığı ve Allah'ın Varlığı] 73
 [1. Cevherlerin Yaratılmışlığı] 73
 [2. Araz veya Sıfat] 75
 [Âlemin Yaratıcısı] 85
 [1.] Mesele [Kâinatın Yaratıcısı Birdir] 88
 [2. Allah Teâlâ'dan Teşbihin Nefyi] 95
 [3.] Mesele [Duyulur Âlemin Duyu Ötesi İçin
 Delil Teşkil Etmesi] 99
 [4. Âlemin Ezeliliğini Savunanların Görüşleri] 103
 [4.1. Seneviyye'nin Âlemin Ezeliliği ve Diğer Konular
 Hakkındaki Görüşleri] 110
 [5.] Mesele [Allah'a Cisim Kavramının Nispet Edilmesi] 116
 [6. Allah'a Şey Kavramının Nispet Edilmesi] 119
 [7.] Mesele [Allah Teâlâ'nın Sıfatları Hakkında] 125
 [7.1. Tekvin] 128
 [7.2.] Mesele [Kâ'bî'nin Zatî Sıfatlarla Fiilî Sıfatlar
 Hakkındaki Görüşleri ve Tenkidi] 134
 [7.3. Kelâm Sıfatı] 140
 [7.4.] Mesele [İlâhî Fiillerin İhtiyarî Olduğu
 Hakkında] 150
 [8. Hikmet ve İlim Sahibi Bir Yaratıcıyı
 İnkâr Edenlere Cevap] 151
 [9.] Mesele [Aziz ve Celil Olan Allah'ın İsimleri
 Hakkında] 158
 [10.] Mesele [Arş Konusunun Açıklanması] 162

- [11.] Mesele [Allah'ın Görülmesi] 178
- [12.] Mesele [Mu'tezile'ye Göre Ma'dûmun Şey Oluşu ve Bunun Tenkidi] 193
- [13.] Mesele [Allah'ı Niteleyip İsimlendirmek Benzeşmeyi Gerektirmez] 204
- [14. Allah Kâinatı Niçin Yaratmıştır?] 210
- [15. Emir ile Nehyin Hikmeti] 216
- [16.] Mesele [Tevhit Konusunda Rabbin Tanınması] 219
- [17.] Mesele ["Şey" ve "Cisim" Kelimelerinin Allah'a Nispet Edilişi] 223
- [18. Allah Teâlâ'nın Mekânla Nitelendirilemeyeceği] 224
- [19.] Mesele ["Mahiyet, Keyfiyet" ve "Kurb" Kavramlarının Allah'a Nispet Edilmesi] 227
- [20. Zararlı Nesnelere Yaratmanın Hikmeti] 229
- Mesele [İnsanların Kâinat Hakkındaki Farklı Görüşleri] 233
- [1. Seneviyye'nin Tenkidi] 239
- [2. Tabiatçıların Eleştirilmesi] 244
- Mesele [Tevhit Yöntemleri Hakkında] 249
- [1. Muhammed b. Şebîb'in Allah'ın Varlığı ve Sıfatları Hakkındaki Görüşleri] 256
- [2.] Mesele [Tefekkür Yoluyla Bilgi Edinme Hakkında Savunma] 278
- [3. Muhammed b. Şebîb'in Cisimlerin Yaratılmışlığı Hakkında İstidlâli] 282
- [4. Dehriyye'ye Ait Görüşlerin Tenkidi] 288
- [5.] Mesele [Sümeniyye'nin Görüşleri ve Tenkidi] 306
- [6.] Mesele [Sofistlerin Görüşleri ve Tenkidi] 307
- [7.] Mesele: Seneviyye'ye Ait Görüşlerin Mahiyeti 313
- [7.1. Menâniyye'nin Görüşleri ve Tenkidi] 313
- [7.2. Deysâniyye'nin Görüşleri ve Tenkidi] 323
- [7.3. Merkayûniyye'nin Görüşleri ve Tenkidi] 335
- [7.4. Mecûsîler'in Görüşleri ve Tenkidi] 338

İKİNCİ BÖLÜM

[NÜBÜVVET KONULARI]

Mesele [Nübüvvetin İspatı ve Gereği] 347

- [1. Verrâk'ın Nübüvvet Konusundaki Görüşleri ve Tenkidi] 363
- [2. Hz. Muhammed'in Nübüvvetinin İspatına Kısa Bir Bakış] 371
- [3. Verrâk'a Ait Görüşlerin Devamı] 374
- [4. İbnü'r-Râvendî'nin Nübüvveti İspat Konusundaki İstidlâli ve Verrâk'a Eleştirisi] 377
- [5. Hz. Peygamber'in Nübüvvetinin İspatı] 393
- [6. Hıristiyanların Mesih İsâ Hakkındaki Görüşleri ve Tenkidi] 409
- [6.1.] Mesele [Cisimlerin Yaratılmışlığı Deliliyle Mesih İsâ'nın Ulûhiyyetinin Reddi] 413

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

[KAZÂ ve KADER KONULARI]

[Kazâ ve Kader] 421

- [1.] Mesele [Hikmet ve Sefeh Hakkında] 421
- [2.] Mesele: Kulların Fiilleri ve Fâillerinin Belirlenmesi Hakkında 430
 - [2.1. İslâmî Fırkaların Kulların Fiilleri Hakkındaki Görüşleri] 436
 - [2.2. Kulların Fiilleri Hakkında Mu'tezile'nin Görüşü ve Tenkidi] 457
 - [2.3. Kulların Fiilleri Hakkında Kâ'bfî'nin Görüşleri ve Bunların Tenkidi] 463
 - [2.4. Fiillerin Yaratılmışlığı Hakkında Naklî Delil] 491
- [3. Kula Ait Fiilin Kudret veya İstitâati] 495
 - [3.1. İstitâat Fiilden Önce mi Fiil ile Beraber mi?] 503

- [3.2.] Mesele [Kudretin Hem Taat Hem Mâsiyete Elverişli Oluşu ve Güç Yetirilemeyecek Şeylerle Mükellef Tutulma Hakkında] 506
- [3.3. Kâ'bî'nin Kudret ve Güç Yetirilemeyecek Şeylerle Mükellef Tutulma Hakkındaki Görüşleri ve Tenkidi] 511
- [4. Ecel Konusu] 540
- [5. Rızık Konusu] 546
- [6.] İradeye Dair Meseleler 549
- [6.1. Kâ'bî'nin İrade Konusundaki Görüşleri ve Tenkidi] 562
- [6.2. İrade Konularının Devamı] 575
- [7.] Mesele [Kazâ ve Kader Hakkında] 582
- [7.1. Kâ'bî'nin Kazâ ve Kader Hakkındaki Görüşleri ve Tenkidi] 586
- [7.2.] Mesele [Kaderiyye veya Mu'tezile'nin Yerilmesi Hakkında] 597
- [7.3. Kâ'bî'nin Kaderiyye Hakkındaki Görüşleri ve Tenkidi] 601
- [7.4. Mu'tezile'yi Zem Konusunun Devamı] 606

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

[BÜYÜK GÜNAHLAR ve BUNLARI İŞLEYENLERİN DURUMU]

- [Büyük Günahlar ve Bu Günahları İşleyenler] 617
- [1.] Mesele [Günahların Dindeki Konumu ve Günah İşleyenlerin Durumu] 617
- [2.] Mesele [Büyük Günah İşleyenler Hakkında Âlimlerin Farklı Değerlendirmeleri] 628
- [3. Kâ'bî'nin Büyük Günah Hakkındaki Görüşleri ve Bunların Tenkidi] 655

- [4. İki Nevi Günahı Birbirinden Ayırmanın
Aklı Gerekliliği] 687
- [5. Mu'tezile ve İmanla Vasıflanma Olayı] 694
- [6. Büyük Günah ve Şefaât] 696

BEŞİNCİ BÖLÜM

[İMAN ve İSLÂM TERİMLERİYLE İLGİLİ KONULAR]

[İman ve İslâm] 713

- [1.] Mesele [İmanda İkrar ve Tasdik Rolü] 713
- [2.] Mesele [İman Tasdik midir Yoksa Mârifet mi?] 724
- [3.] Mesele [İrca Hakkında] 726
- [4. İmanın Yaratılmışlığı] 732
- [5.] Mesele [İmanda İstisna] 737
- [6.] Mesele [İslâm ve İman] 745

Kaynakça 759

Dizin 769

Yeni Baskı Vesilesiyle

Ebû Mansûr el-Mâtürîdî'nin (ö. 333/944) Hanefî-Mâtürîdî ekolünün en temel kaynakları arasında yer alan *Kitâbü't-Tevhîd* isimli eseri, mevcut tek nüshası ve Fethullah Huleyfin 1970'te bu nüshadan yaptığı neşir esas alınarak Prof.Dr. Bekir Topaloğlu (ö. 2016) ile Dr. Muhammed Aruçi (ö. 2013) tarafından yayıma hazırlanmıştı. Bekir Topaloğlu bu metni esas alarak eseri Türkçe'ye tercüme etmiş ve bu tercüme *Kitâbü't-Tevhîd Açıklamalı Tercüme* adıyla 2002 yılında, tercüme esas olan neşir ise 2003 yılında yayımlanmıştı.

Kitâbü't-Tevhîd Açıklamalı Tercüme, 2017 yılında yayımlanan 10. baskısına hazırlanırken tekrar elden geçirildi. Bu meyanda metin İSAM imlâ ve atif kurallarına göre tekrar okundu. İçindekiler bölümü daha detaylı bir şekilde yeniden numaralandırılarak düzenlendi. İç tasarımı yenilenmek suretiyle kitap, okumak ve not almak için daha uygun bir düzenlemeye kavuşturuldu. Son olarak daha evvelki baskılarda da metnin kenarında yer verilen ve asıl metnin 2003 tarihli ilk baskısının sayfalarına işaret eden numaralar, kitabın Arapça aslının 2017 tarihli gözden geçirilmiş 3. baskısının sayfalarına göre güncellendi.

Bu baskı vesilesiyle eseri tercüme eden Bekir Topaloğlu hocamızı rahmetle anıyor, sa'yinin meşkûr ve yayımladığı eserlerin sadaka-i câriye hükmünde olmasını diliyoruz.

Doç.Dr. M. Suat Mertoğlu
İSAM Yayın Kurulu Başkanı

Önsöz

Âlemleri yaratan, geliştirip yaşatan, rahman ve rahîm olan Allah'a hamdolsun! O'ndan başka tanrı yoktur. Önünde de sonunda da bütün övgüler O'na mahsustur. Nihâî hükmü veren O'dur.

Hamdolsun Allah'a! Selâm olsun O'nun seçkin kullarına!

Ebû Mansûr el-Mâtürîdî'nin *Kitâbü't-Tevhîd*'i ile münasebetim otuz beş yıllık bir geçmişe sahiptir. Allah'ın varlığı üzerine doktora çalışması yaparken Mâtürîdî'nin isbât-ı vâcip yöntemini tespit etmek amacıyla yazma nüshayı mikrofilminden incelemiştım. 1985'ten itibaren *Kitâbü't-Tevhîd*'i doktora derslerinde okuyup anlamaya çalıştık, fakat elde bulunan yegâne matbu nüshanın birçok yanlışlığı içermesi sebebiyle çeşitli problemlerle karşılaştık. Daha sonra ulaşabildiğimiz mikrofilm-fotokopi nüshası problemlerin bir kısmını çözmemize yardımcı oldu.

Tecrübelerim sonunda, bir metni tam ve doğru olarak anlayabilmek için basitten mükemmele doğru seyreden merhalelerin bulunduğunu gördüm: Anlamak için okumak, eğitim öğretim ve benzeri amaçlarla okumak, edisyon kritiğini yapmak için okumak ve nihayet tercüme etmek için okumak. Ben bu denemelerin hepsini *Kitâbü't-Tevhîd* üzerinde uygulamış bulunmaktayım.

Kitâbü't-Tevhîd ile ilgili çalışmalarım ilerledikçe bu eserin İslâm düşünce tarihindeki önemini daha iyi anlama fırsatını buldum. Kesinliğe yaklaşan kanaatim çerçevesinde ifade edecek olursam Türk asıllı bir âlim olan Mâtürîdî'nin elimizdeki *Kitâbü't-Tevhîd* ve *Te'vilâtü'l-Kur'ân*'ına yansıyan düşünceleri Türk düşünce tarihi açısından büyük önem taşımaktadır.

İmam Ebû Hanife çizgisinde ve Ebû Mansûr el-Mâtürîdî'ye nispetle kurulan Mâtürîdiyye mezhebi, tek başına bütün müslümanların yarısını kendisine bağlayabilmiş bir ekoldür. Mâtürîdî birçok âlimin doğrudan veya

dolaylı olarak hocası olmuştur. Tefsir, kelâm ve fıkıh usulü alanlarında kendine ve eserlerine atıflar yapılmış bir şahsiyettir. Buna rağmen büyük bir kısmı İstanbul'da olmak üzere dünyanın muhtelif kütüphanelerinde kırk kadar nüshası bulunan tefsirinin hâlâ basılmamış olması hayret verici bir husustur.¹ Bu tefsirin Ebü'l-Muîn en-Neseî tarafından kaleme alınan, Alâeddin es-Semerkandî'nin derleyip düzenlediği şerhine ait yazma nüshalar da kütüphanelerde mevcuttur.

Kitâbü't-Tevhîd'in ise başta Mâtürîdiyye mensupları olmak üzere İslâm âlimleri ve şarkiyatçılar tarafından uğradığı ihmal diğerinden daha büyüktür. İslâm dünyasının en önemli itikadî ekolünün temel kitabı olan, alanında hiçbir eserin kendisine yaklaşamayacağı ifade edilen, birçok görüşün kaynağı diye gösterilen ve on bir asra yakın bir mâziye sahip bulunan bu kitabın tek yazma nüshası İngiltere'de Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir. Eser ancak 1970'te Beyrut'ta yayımlanabilmiştir (Dârü'l-meşrik). Hacim bakımından yaklaşık on misli olan *Te'vilâtü'l-Kur'an*'ın kırk kadar yazma nüshası ve bir şerhi bulunduğu halde *Kitâbü't-Tevhîd*'in tek nüshasının mevcudiyeti, üzerine şerh ve hâşiyelerin yapılmamasının sebepleri nelerdir? Babası ve dedesi aracılığı ile Mâtürîdî'nin öğrencisi durumunda bulunan Ebü'l-Yüsr el-Pezdevî, *Usûlü'd-dîn*'inin mukaddimesinde *Kitâbü't-Tevhîd*'de bir dereceye kadar kapalılık, tertibinde de anlaşılması güç özellikler yer aldığını söylemekte ve bundan dolayı yeni bir eser telif etme ihtiyacını duyduğunu belirtmektedir. Bu ve benzeri ifadelerden İslâm âlimlerinin *Kitâbü't-Tevhîd*'i anlayamadıkları sonucunu çıkarmak isabetli değilse de onu anlayıp şerhetmenin zahmetine katlanmak yerine yeni eserler kaleme almayı tercih ettiklerini söylemek mümkündür. Kitabın, nakli esas almakla birlikte akla fazla yer verip onu yüceltmesi ve eserin yer yer bir felsefe, bir dinler tarihi kitabı, özellikle düalist inançlara yönelik olmak üzere bir reddiye niteliğine bürünmesi de ihmal edilmesinin sebepleri arasında yer alabilir. Ayrıca Mâtürîdî'nin yaşadığı bölgenin çeşitli istilâlara mâruz kalıp dinî eserlerin tahrip edilmesi, bunun yanında Mâverâünnehir'in Bağdat, Basra ve Kûfe gibi ilim ve kültür merkezlerinden uzak kalması göz önünde bulundurulmalıdır. Aslında İslâm dünyasında en hareketli fikrî tartışmaların yapıldığı bir coğrafyada mezhep değiştirerek yeni bir itikadî ekolün kurucusu sayılan Ebü'l-Hasan

•••••

¹ [Eser Bekir Topaloğlu'nun ilmi kontrolünde yayımlanmıştır: Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, nşr. Ahmet Vanlıoğlu v.dğr., I-XVIII, İstanbul: Mizan Yayınevi, 2005-2011. (İSAM Yayın Kurulu)]

el-Eş'arî'ye nispet edilen eserlerin âkıbeti de Mâtürîdî'nin eserlerinden farklı değildir. Üstelik onun taraftarlarıyla karşıtları arasındaki tartışmalar daha şiddetli ve daha uzun süreli olmuştur.

Bu tercüme, *Kitâbü't-Tevhîd*'in Muhammed Aruçî² ile birlikte gerçekleştirdiğimiz yeni neşrinin³ metni esas alınarak yapılmıştır.⁴ Sözü edilen neşirde tek yazma nüshası bulunan metnin anlaşılabilmesi için sık sık gramer düzeltmeleri cihetine gidilmiş, yer yer metne köşeli parantez içinde eklemeler yapılmış ve dipnotlarına müellifin maksadını anlatan açıklamalar konulmuştur. Yazma nüshaya ait bazı sayfaların kenarında bulunan ve kimin tarafından kaydedildiği bilinmeyen notlardan bir kısmı metnin anlaşılmasına yardımcı olması amacıyla dipnotlara aktarılmıştır.

Eserin yazma nüshasında arada bir tekrar edilen “mesele” kelimesi ve birkaç yerde sayfanın içinde veya kenarında kaydedilen konu isimleri dışında herhangi bir bölüm yer almamıştır. Ancak *Kitâbü't-Tevhîd*, kelâm kitaplarının ana planını oluşturan bilgi bahsi, ilâhiyyât, nübüvvet ve sem'îyyât konularını içermektedir. Bunun istisnası sem'îyyât ile ilgili bazı meselelerle kelâm kitaplarına sonradan eklenen hilâfet bahsidir. Eserin bu muhtevasına ait bölümler ve başlıklar metin ve tercümede köşeli parantezler içinde tarafımızdan konulmuştur.

Tercüme, muğlak ve zor olan Arapça metnin anlaşılmasına yardımcı olması amacıyla imkân nispetinde aslına sadık kalınarak yapılmıştır. Bazan aynı ifade içinde yer alan fiiller tekil-çoğul veya birinci, ikinci ve üçüncü şahsı gösterme açısından değişiklik arz etmiştir. Bu husus tercümede de korunmuştur. Metinde genelde paragraf başlarında yer alan, “İmam Ebû Mansûr rahimehullah şöyle dedi” vb. ifadeler müellife ait olamayacağı düşünceyle özel bir parantez içine alınmış, çoğunlukla paragrafların sonunda tekrarlanan dua, temenni ve zikir türünden cümleler de tartışılan konunun

•••••

² [Kıymetli ilim adamı Muhammed Aruçî 15 Kasım 2013 Cuma günü rahmet-i rahmana kavuşmuştur. (İSAM Yayın Kurulu)]

³ [Ankara 2003 (Tercüme esas alınan neşir daha evvel hazırlanmış olmasına rağmen baskı açısından daha geç tarihlidir). Hocamızın vefatından sonra asıl metin yeni bir tasarım ve genişletilmiş dizinlerle tekrar yayımlanmış (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2017), elinizdeki tercümede sayfa kenarlarında yer verilen, Arapça metni gösterir sayfa numaraları da bu yeni baskıya göre değiştirilmiştir. (İSAM Yayın Kurulu)]

⁴ *Kitâbü't-Tevhîd*'in ilk neşrine dayanılarak yapılan bir tercüme denemesi hiçbir yönden başarılı olamamıştır (Hüseyin Sudi Erdoğan, *Kitâbü't-Tevhîd*, İstanbul 1981).

tamamlayıcı cüzünü teşkil etmeyeceği için *eğik* (italik) karakterde dizilmiştir. Arapça metinle tercüme arasında karşılaştırma yapmayı kolaylaştırması için metne ait sayfa numaraları tercümenin kenarında gösterilmiş, sayfa başlangıçlarına işaret etmek amacıyla § işareti konmuştur.

Bu tercümede amaçlanan hedef, Mâtürîdî'nin görüşlerini doğru olarak belirleyip anlaşılır bir dille aktarmaktır; dipnotları da bu hedefe yöneliktir. Bu sebeple dipnotlarında tenkit, mukayese vb. hususlara yer verilmemiş; bu tür çalışmaların metin ve tercümenin yayımlanmasından sonra akademik seviyede yapılmasının daha doğru olacağı kabul edilmiştir.

İlmî araştırma yapmak isteyenler için şüphe yok ki kitabın metni esas teşkil etmektedir. Kelâm ilminin hacimli ve kapsamlı ilk eserini oluşturan *Kitâbü't-Tevhîd*'in büyük önem arzeden terimlerini inceleme ihtiyacını duyanların, Arapça metnin konu fihristi ile terimler indeksine başvurmaları gerekir. Bu sebeple farklı kültürlere sahip okuyucuların anlamasını kolaylaştırmak amacıyla terminoloji açısından serbest davranılan tercüme terimleri indeksi eklenmemiş, sadece özel isimler diziniyle yetinilmiştir.

Kitâbü't-Tevhîd'i anlama, ilmî neşrini yapma ve tercümesini gerçekleştirme yolunda hissettiğim karşı durulmaz arzuyu Allah'ın bir lutfu olarak kabul ediyorum. Bu duygunun tesiriyle verdiğim uzun ve yoğun mesai ve çektiğim zahmetlerden ötürü içimde hiçbir sıkıntı duymadım. Aynı heyecanı Mâtürîdî'nin diğer eseri *Te'vilâtü'l-Kur'ân* hakkında da taşıyaktayım. Kemalin her çeşidi Allah'a mahsustur. Gerek neşrin gerek tercümenin hatasız olduğunu söylemek elbette mümkün değildir. Ancak on bir asırdan beri ihmal edilen bir görevin yerine getirilmesi konusunda önemli olacağına inandığım bir adım atılmıştır. Tercüme ve neşrin bundan sonra yapılacak çalışmalara yardımcı olacağını ummakta ve Cenâb-ı Hak'tan bunu niyaz etmekteyim.

Bu eserin neşre hazırlanması, tercüme edilmesi ve yayımlanmasının teknik ve malî imkânlarını sağlayan Türkiye Diyanet Vakfı ile bu kuruma bağlı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) yöneticilerine, ayrıca her iki eserin kitap haline gelmesine katkıda bulunan teknik elemanlara kalbî teşekkürlerimi sunar, *Te'vilâtü'l-Kur'ân*'ın da gün yüzüne çıkarılması için aynı ilginin gösterilmesini temenni ederim.

Bekir Topaloğlu

2002